

**Рецензия, написана от член на научно жури,
за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов**

Изготвил рещенцията: доц. д-р Георги Маринов, по Заповед 347/29.05.2020.

Автор на дисертационния труд: Дритон Али Сюлча D04031912

Тема на дисертационния труд: Проблемът с текучеството на персонала като фактор за пазарно позициониране на фирмите с международна дейност

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Дисертационният труд разглежда един много интересен проблем на икономиката - текучеството на персонала. Предвид обективната реалност, а именно отвореността на разглежданите икономики, България и Косово, към мобилност на труда, намирам труда за особено актуален. Удачно подбрани са изследователската теза, методологията и ограниченията на изследването. Текстът е в обем 194 страници с класическа структура от увод, три основни глави и заключение. Използвани са 140 литературни източника на български и английски език. По дисертацията са публикувани три научни статии и пет научни доклада, в т.ч. международни.

II. Преченка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Текстът на представения дисертационен труд е оптимизиран като обем, изчистен и технически, и стилово, и с това дисертацията следва утвърдилата се добра традиция в катедрата. Използваният инструментариум е адекватен на поставените цели и задачи, прилагането му е извършено методично и добросъвестно. В рамките на представения текст се демонстрира детайлно познаване на особеностите на текучеството на персонала, както и на съвременната литература по тематиката, налице е много добре логически издържана структура на разработката.

Обемът на дисертационния труд съответства както на възприетата у нас практика, така и на вътрешната логика на изложението. Разгледани са литературни източници, които добре представят съвременните виждания относно текучеството на персонала. Изложението е плавно, особено в частите от текста, представлящи съществуващите теории.

Първа глава на дисертацията представя текучеството на персонала като мениджърски проблем. Представени са еволюцията на управлението на персонала, съвременното състояние на вижданията за флукутацията на персонал, причини, следствия. Изведени са съответстващите дефиниции на текучеството на персонал и са представени подходите за измерването му, както и ефектите върху дейността на предприятието. Подчертана е взаимовръзката между текучество, управление на персонала и интернационализация на бизнеса.

Втора глава обобщава управленските и методическите аспекти на текучеството на персонала. Акцентира се върху мотивацията на персонала. Представят се концептуалните виждания за мотивацията, както и някои техники за задържане на персонала и повишаване на мотивацията. Разкриват се някои секторни специфики на мотивацията на персонала и на текучеството, това е направено в съпоставителен план, с илюстриране от областите на туризма и промишлеността. Разкриват се особеностите на текучеството при предприятията с международна дейност. Очертава се приложима технология и възможни подходи при изследване на текучеството.

Трета глава представя резултатите от авторово емпирично съпоставително проучване на текучеството в предприятията от Косово и България. След очертаване на спецификите на икономиките на България и Косово със съответстващите им практики по управление на текучеството в предприятията с международна дейност там, се анализират причините за текучеството, както и факторите за мотивиране на хората. Текстът завършва с изводи и препоръки.

Авторефератът отразява представената разработка точно и пълно. Синтезът на текста с акцент върху получените резултати от емпиричното изследване допринася за адекватното възприятие на материала. На основните идеи в дисертацията е дадена гласност, чрез представянето им на научната общност с пет научни публикации.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Изработеният чрез съчетаването на еволюционен, системен, управленски, инструментален и международен разрез теоретичен фундамент за текучеството е в състояние да намери заслужено място в научната литература у нас. Авторовата интерпретация за текучеството като явление с мениджърски, нормативен, психологически и пазарен характер, както и класификацията на формите му на проявление заслужава особено внимание.

Очертан е комплекс от управленски техники и мерки за мотивиране и задържане на персонала в предприятията, въз основа на анализ на концептуалните виждания и изследвания в областта на мотивацията. Извършена е и конкретизация чрез изведенни секторни специфики, в промишлеността и туризма.

Очертана е спецификата на текучеството на персонал в предприятията с международна дейност с оглед различните фази на интернационализация и големина на фирмите и са предложени подходи и технология за емпирично изследване на проблема.

Проучени са практиките по отчитане и управление на текучеството в предприятията с международна дейност в България и Косово, в съпоставителен план, с помощта на анкетно проучване. Технологичната рамка на изследването притежава добро логическо построяване. Оценени са значимостта на текучеството като проблем, прилаганите мерки за мотивиране, както и водещите фактори за ограничаване на текучеството. Обосновани са практически приложни препоръки за редуциране на текучеството и подобряване на мотивацията на персонала в изследваните фирми.

Намирам декларираните приноси за оригинални, с липса на аналоги в литературата, и позволяващи формулирането на ценни препоръки за практиката.

IV. Въпроси по дисертационния труд.

Акцентирането върху туристическия сектор във втора глава се нуждае от малко повече мотивировка и обосновка на избора този сектор. Сравненията със САЩ ми изглеждат не напълно коректни, предвид различния подход при постъпване и напускане на работа там и в Европа (и в частност на Балканите) - англосаксонският подход се характеризира по принцип с повече лекота и по-малко формалности при смяна на работното място. Някои твърдения (като например в кой сектор има най-много и най-силно влияещи иновации) по принцип са спорни. Прилагането на повече формални статистически тестове би допринесло за експликативността на разработката, събранныте данни позволяват това. Някои Интернет източници са описани недостатъчно подробно.

Интересен въпрос е дали моментната обстановка през последните месеци, свързана с бум на работата от къщи (дистанционно) би могла да подейства като катализатор към по-широко разпространение на дистанционното работене по принцип, и дали това евентуално ще увеличи текучеството.

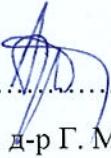
Също интересно е да се уточни защо големите предприятия прилагат в по-малка степен стимулиране с парични бонуси от средните и малките.

Полезно би било и уточняване на това кои бонуси за стимулиране на мотивацията (извън паричните) изглеждат най-перспективни, както и как биха могли да бъдат обяснени потенциалните разлики между Косово и България.

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение.

Представеният дисертационен труд е завършено самостоятелно научно изследване, съдържащо научни и научно-приложни приноси на автора. Текстът е получил необходимото популяризиране и обсъждане чрез свързаните публикации. Изпълнени са и всички изисквания на нормативните документи. Затова убедено подкрепям присъждането на ОНС “доктор” на Дритон Али Сюлча.

Дата: 06.06.2020 г.

Изготвил рецензията:

(доц. д-р Г. Маринов)